

ΕΛΙΑ, ΕΝΑ ΔΕΝΤΡΟ ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

ΛΙΝΑΡΔΟΥ Δ.

19^ο Νηπ/γείο Χαλκίδας, Δ/νση Α/θμιας Εκπ/σης Χαλκίδας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ελιά η οποία είναι απόλυτα συνδεδεμένη με το ελληνικό τοπίο και τη ζωή των Ελλήνων, είναι ένα θέμα του άμεσου περιβάλλοντος και ενδιαφέροντος των παιδιών, καθώς ο τόπος μας και η ευρύτερη περιοχή χαρακτηρίζονται από αυτήν. Εκτός αυτού το θέμα είναι κοντά στις δυνατότητες των νηπίων και προσφέρεται για δραστηριότητες σε όλους τους τομείς του Νέου Αναλυτικού Προγράμματος του Νηπιαγωγείου. "Μηλεθώσα" για τον Όμηρο και "Τανύφυλλος-παιδότροφος" για το Σοφοκλή. Η ελιά! Η ελιά της Αθηνάς και της Αθήνας. Η ελιά της Ελλάδας, της Μεσογείου, του κόσμου. Η ελιά, Πανάρχαιο δώρο.... Συνυπάρχει με τον άνθρωπο ως η τροφή του πολύτιμη και μοναδική εδώ και πέντε χιλιάδες χρόνια. Το δώρο αυτό του θεού και της φύσης στον άνθρωπο, είναι μια ζωντανή κληρονομιά που συνδέεται με πολλούς τομείς της ζωής μας. Το ελαιόλαδο, τρέφει, συντηρεί, προστατεύει, τονώνει, θεραπεύει, εμπνέει (τον άνθρωπο) εδώ και αιώνες, ενώ η ίδια η ελιά ήταν για τους αρχαίους Έλληνες σύμβολο Ειρήνης, Σοφίας και Νίκης. Κατά τη μυθολογία μας εξάλλου η θεά Αθηνά προσέφερε στους Αθηναίους την ελιά ως σύμβολο γονιμότητας, για να κερδίσει την εύνοια της πόλης-της Αθήνας-στον ανταγωνισμό της με τον Ποσειδώνα. Με αφορμή τον παραπάνω μύθο, αλλά και τους Ολυμπιακούς Αγώνες στην Αθήνα (το 2004) αποφασίσαμε με τα νήπια, ότι αξίζει να γνωρίσουμε την "Καλλιστέφανο ελαία", να ανατρέξουμε στο γνήσιο Ολυμπιακό Ιδεώδες και να το συνδέσουμε με το σήμερα. Παράλληλα επιδιώξαμε την κατανόηση της σημασίας-της χρήσης-του ελαιόλαδου στη ζωή μας και επιπλέον την κατανόηση της διαχρονικής αξίας της ελιάς, ως πηγή έμπνευσης στην ιστορία, στην τέχνη, στην παράδοση, στον πολιτισμό.

LINARDOU D.

ABSTRACT

The aim of the environmental education is, on the one hand, for the students to realize the relation between humans and their natural and social environment and, on the other hand to make them sensitive to problems related to it so that they would be motivated to take initiatives and action and develop solutions which will contribute to confrontation of environmental problems. The 19th Infant School of Chalkida within the framework of the environmental education programs has chosen as subject the olive tree. The olive tree is a part of the Greek landscape and Greek's life, is a subject of children's the direct environment and interest, as our place and the greater area are characterize of it. Moreover the subject is close to the infant's abilities and it is offered of for activities in all sections of the Infant School New Program. " Milethoosa " for Homer and " Taniphillos paidotrofos " (oblong leaf infant nurse) for Sophocles. The olive tree! Athens's Olive tree of Mediterranean of the world... The olive tree an ancient gift... It coexists with human as its nurse, valuable and unique, for the last 5.000 years. This Gods and Nature's gift to humans is a live heritage which is connected with a lot of aspects of our lives. The olive oil nurses, conserves, protects, vitalizes, heals and inspires the humans since many centuries, while the olive tree was a symbol of Peace, Wisdom and Victory for ancient Greek's. Besides, according to our Mythology goddess Athena offered to Athenians the Olive tree as a symbol of fertility, in order to gain the town's favor, Athens, during her rivalry with Poseidon. Motivated by this myth and the Olympic Games which were organized in Athens in 2004 we decided that it worth to be acquainted, along with infants, with "Kallistegano Elaia" (Beautiful Wreath Olive), to recur to the genuine Olympic

Ideal and relate it to the present time. At the same time we aimed to the comprehension of the importance - the use of the olive oil in our lives and in addition to the comprehension of the diachronic value of the Olive tree as a source of inspiration in the history of Art, in tradition, in culture.

Λέξεις κλειδιά: πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, 19^ο Νηπιαγωγείο Χαλκίδας, ελιά

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Η μεγάλη σπουδαιότητα της ελιάς και του ελαιόλαδου στην ελληνική κουζίνα και γενικότερα στη Μεσογειακή Διατροφή, ο "κότινος" το σύμβολο των Ολυμπιακών αγώνων της Αθήνας και η διήγηση του μύθου της Αθηνάς και του Ποσειδώνα, αποτέλεσαν τα βασικά κριτήρια επιλογής του θέματος μας.

Η ελιά άλλωστε είναι απόλυτα συνδεδεμένη με το ελληνικό τοπίο και τη ζωή των Ελλήνων από την αρχαιότητα ως σήμερα. Είναι ένα θέμα του άμεσου περιβάλλοντος και ενδιαφέροντος των νηπίων μια που ο τόπος μας και η ευρύτερη περιοχή χαρακτηρίζεται από αυτήν.

Είναι ένα θέμα πάντα επίκαιρο και προσιτό, μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων των νηπίων που μας δίνει τόσες δυνατότητες προσέγγισης κι ένα ευρύ πεδίο εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

§ Ιστορικό § Μυθολογικό § Λαογραφικό § Θρησκευτικό § Καλλιτεχνικό § Διατροφικό
§ Ολυμπιακού ιδεώδους.

Φωτογραφία 1.

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Ταξινομήσαμε τους εκπαιδευτικούς στόχους του προγράμματος σε τρεις κατηγορίες: Γνωστικούς, Ψυχοκινητικούς και Συναισθηματικούς έχοντας ως σκοπό:

1. Να έρθουν τα νήπια σε επαφή με την καλλιέργεια της ελιάς και να κατανοήσουν το ρόλο της στη διαμόρφωση της ελληνικής φύσης.
2. Να γνωρίσουν την ελιά, την ιστορία της, τη σημασία της στη ζωή μας, τους συμβολισμούς που συνδέονται μαζί της, τη διατροφική της αξία.
3. Να γνωρίσουν το λιοτρίβι και το λιομάζεμα σε παλιότερες εποχές, αλλά και σήμερα.
4. Να αποκτήσουν εμπειρίες από τον κόσμο των ενηλίκων.
5. Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους μέσα από τη συζήτηση και τα λογοπαίγνια.
6. Να εκφραστούν δημιουργικά μέσα από τη ζωγραφική, τη δραματοποίηση, το τραγούδι, τις χειροτεχνικές κατασκευές.
7. Να καλλιεργήσουν τις αισθήσεις τους και να αναπτύξουν την παρατηρητικότητά τους.
8. Ν' αναπτύξουν τις ψυχοκινητικές τους δεξιότητες μέσα από την κινητική έκφραση και τη μίμηση προτύπων (Π.Χ. δραματοποίηση ελαιομαζέματος.)
9. Να ξεφύγουν από τα στενά περιθώρια της τάξης και ν' αναπτύξουν δεξιότητες έξω απ' αυτήν δημιουργώντας ένα κλίμα ομαδικότητας και ευγενούς άμιλλας.

10. Να ευαισθητοποιηθούν σε ότι αφορά της ελιά και το ελαιόλαδο.
11. Να αναπτύξουν φιλική συμπεριφορά απέναντι στο δέντρο-ελιά.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Για την επίτευξη των προγραμματισμένων στόχων του προγράμματος χρησιμοποιήθηκαν:

I. Μέθοδος σχεδίου εργασίας:

- α) Δημιουργήσαμε ερεθίσματα που μας οδήγησαν στην επιλογή του θέματος (Περίπατος σε ελαιώνα – Συζήτηση γύρω από την ελιά και το λάδι – Συζήτηση με θέμα τον "κότινο" το σύμβολο των Ολυμπιακών αγώνων της Αθήνας – Διήγηση του μύθου της Αθηνάς και του Ποσειδώνα – Αφήγηση παραμυθιού για την ελιά).
- β) Προκαλέσαμε τον προβληματισμό και το ενδιαφέρον των νηπίων και διερευνήσαμε τις γνώσεις τους πάνω στο θέμα.

Φωτογραφία 2.

II. Αναζήτηση πηγών πληροφόρησης:

- Ύ Έντυπο Υλικό – Βιντεοταινίες – Σλαϊτς.
- Ύ Συνάντηση με ειδικούς γεωπόνους, ελαιοκαλλιεργητές και ελαιοπαραγωγούς.

III. Προγραμματισμός Εκπαιδευτικών Επισκέψεων – Τεχνικές ανάπτυξης:

- α) Περιβαλλοντικά μονοπάτια
- β) Έρευνα – μελέτη πεδίου
- γ) Συνέντευξη – Ερωτηματολόγιο
- δ) Παιχνίδια ρόλων
- ε) Πειράματα – Μετρήσεις

Μέσα από τις τεχνικές ανάπτυξης επιδιώξαμε την συγκέντρωση και ταξινόμηση υλικού, την άντληση πληροφοριών, τη συζήτηση, την παρατήρηση, τη δημιουργία φύλλων εργασίας, την ομαδοποίηση, την καταγραφή, την μέτρηση, και την ανάλυση των εμπειριών και των γνώσεων που αποκτήθηκαν.

IV. Ανακοινώσεις – Έκθεση φωτογραφίας – Παρουσίαση εργασιών – Παρουσίαση προγράμματος – Εκδηλώσεις.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Στα πλαίσια της υλοποίησης του προγράμματος, πραγματοποιήσαμε τις εξής επισκέψεις και δραστηριότητες:

- ✓ Επίσκεψη σε παραδοσιακό λιотρίβι της περιοχής. (γνωριμία με τον παραδοσιακό τρόπο συλλογής και επεξεργασίας του ελαιόλαδου).

Φωτογραφία 3(α)

Φωτογραφία 3(β)

- ✓ Περίπατος σε Ελαιώνα – συλλογή καρπών και φύλλων ελιάς – εμπλουτισμός της γωνίας της φύσης. Παρακολούθηση του ραβδίσματος της ελιάς καθώς και το μάζεμά της με τα ειδικά χτένια.
- ✓ Επίσκεψη στον Ελαιουργικό συνεταιρισμό Ανθηδόνας – Παρακολούθηση όλων των φάσεων της επεξεργασίας του ελαιόκαρπου και της παραγωγής λαδιού.
- ✓ Εμπλουτισμός του λεξιλογίου των νηπίων με τις λέξεις " Ελαιώνας – Ελιά – Λιοτρίβι – Λάδι – Ελαιόπανα – Ελαιόψωμο" μέσα από το παιχνίδι σε συνδυασμό εικόνας και ερώτησης.
- ✓ Γευσιγνώστες: Με στόχο να γνωρίσουν τα νήπια τις ιδιότητες του καλού λαδιού – με εμπειρικό τρόπο – καθώς και τις διαφορετικές ποικιλίες της ελιάς.
- ✓ Πειράματα με λάδι και νερό.
- ✓ Φύτεψη δενδρυλλίων ελιάς στην αυλή του σχολείου και στο δασάκι. Ατομικές και Ομαδικές χειροτεχνικές κατασκευές με θέμα την ελιά και τον κότινο.
- ✓ Κατασκευή κολάζ και ψηφιδωτού με θέμα: Ο ελαιώνας την άνοιξη.
- ✓ Αναβίωση του μυστηρίου της βάπτισης στο νηπιαγωγείο.
- ✓ Επίσκεψη στην ΕΛΑΪΣ.
- ✓ Επίσκεψη στο λαογραφικό μουσείο Χαλκίδας.
- ✓ Δραματοποίηση του μύθου της Αθηνάς και του Ποσειδώνα (στα πλαίσια της μυθολογίας και της παράδοσης).

Φωτογραφία 4.

- ✓ Δραματοποίηση του μαζέματος της ελιάς έχοντας ως ερέθισμα ένα ζωγραφικό πίνακα.

Φωτογραφία 5.

- ✓ Απαγγελία ποιημάτων για την ελιά.
- ✓ Οργάνωση και διεξαγωγή αγώνων μεταξύ των νηπίων (τσουβαλοδρομίες, ρίψη σφαίρας κ.ο.κ) – Έπαθλο ο κότινος – με στόχο την κατανόηση της Ολυμπιακής ιδέας.
- ✓ Επίσκεψη στην Ακρόπολη με σκοπό να γνωρίσουν τα νήπια τον τόπο που έγινε κατά τη μυθολογία μας η διαμάχη της Αθηνάς και του Ποσειδώνα.

Φωτογραφία 6.

- ✓ Δημιουργία λευκόματος για την ελιά εικονογραφημένο από τα νήπια.
- ✓ Διοργάνωση ημερίδας με θέμα: Το λάδι και η ελιά, σε συνεργασία με την Εταιρία λαδιού "ΜΙΝΕΡΒΑ".

Φωτογραφία 7(α)

Φωτογραφία 7(β)

- ✓ Διοργάνωση ημερίδας με θέμα: "Ελαιομαγειρέματα" σε συνεργασία με φορείς της τοπικής κοινωνίας.
- ✓ Συμμετοχή στον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Περιβάλλοντος με την παρουσίαση καλλιτεχνικών δρώμενων σχετικών με την ελιά.
- ✓ Συμμετοχή σε λαμπαδηδρομία με έμβλημα τον κότινο.

- ▼ Παρακολούθηση της Θεατρικής παράστασης "Κλαδί Ελιάς στο Νικητή".

5. ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Οι παρεμβάσεις στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον των νηπίων τις οποίες επιδιώξαμε και πραγματοποιήσαμε για την επίτευξη των στόχων μας είναι:

- ▶ Φύτεψη δενδρυλλίων ελιάς στην αυλή του σχολείου σε συνεργασία με τους γονείς των νηπίων.
- ▶ Φύτεψη δενδρυλλίων ελιάς στο δασάκι της περιοχή μας σε συνεργασία με τη Δ.Ε.Π.Α.Χ.(Ευαισθητοποίηση γονέων και φορέων).
- ▶ Ομιλία – Συζήτηση στο χώρο του σχολείου από "Ειδικούς" (Γεωπόνους – Ελαιοπαραγωγούς)
- ▶ Έκθεση φωτογραφικού υλικού,ζωγραφικής και κατασκευών στο χώρο του σχολείου.(Παρουσίαση στην τοπική κοινωνία).
- ▶ Οργάνωση ημερίδας με θέμα: "Ελαιομαγειρέματα" σε συνεργασία με το σύλλογο γονέων, το Β΄ Κ.Α.Π.Η. Χαλκίδας και την τοπική κοινωνία

Φωτογραφία 8.

- ▶ Εκδήλωση, παρουσίαση στους τοπικούς φορείς από τα νήπια χειροτεχνικών εργασιών και καλλιτεχνικών δρώμενων σχετικών με την ελιά και το ελαιόλαδο.
- ▶ Ανακοινώσεις στον τοπικό τύπο.
- ▶ Έκδοση λευκώματος για την ελιά από τα νήπια.

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Οι μέθοδοι και τα μέσα που χρησιμοποιήσαμε για το σχεδιασμό της αξιολόγησης του προγράμματος μας ήταν: Η συζήτηση – Η παρατήρηση – Η τήρηση ημερολογίου – Τα ερωτηματολόγια – Η μελέτη κειμένων – Η παρατήρηση της συμπεριφοράς των νηπίων – Η παρουσίαση του προγράμματος και Τα παραγόμενα μέσα (Π.Χ.οι αφίσες).

- Û Αρχικά διερευνήσαμε τα ενδιαφέροντα, τις γνώσεις και τις εμπειρίες των νηπίων, γύρω από την ελιά – το λιοτρίβι – το ελαιόλαδο και διαμορφώσαμε το πρόγραμμά μας ανάλογα.
- Û Ακολούθησε παρατήρηση και καταγραφή της πορείας των δραστηριοτήτων τους.
- Û Εντοπισμός τυχόν δυσκολιών ή εμποδίων που συναντήθηκαν τόσο ανάμεσα στη μεταξύ τους συνεργασία, όσο και στην επαφή τους με τους άλλους.
- Û Διάρθρωση των λαθών και αντιμετώπιση όλων των δυσκολιών που παρουσιάστηκαν στην πορεία του προγράμματος.
- Û Συμπλήρωση ερωτηματολογίων.
- Û Μελέτη, επεξεργασία και κατανόηση κειμένων.

- ΰ Παρατήρηση και καταγραφή της συμπεριφοράς και των αντιδράσεων των νηπίων καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος μέχρι και την επίτευξη των προγραμματισμένων στόχων μας.
- ΰ Συμμετοχή των νηπίων όχι μόνο στη δημιουργία παραγόμενων μέσω καθλώς και στην παρουσίαση του προγράμματος (καλλιτεχνικά δρώμενα κ.ο.κ.) στην τοπική κοινωνία.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ο ενθουσιασμός των νηπίων, το ζωντανό ενδιαφέρον και ο ζήλος που έδειξαν καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος βοήθησαν στο να επιτυχθούν οι στόχοι μας.

Γενικότερα πρόγραμμα βοήθησε τα νήπια τα οποία εργάστηκαν κυρίως συλλογικά:

α) Να γνωρίσουν την ελιά, τους συμβολισμούς της και την σχέση της με το περιβάλλον, να εκτιμήσουν τα προϊόντα της και τη διατροφική της αξία, να καλλιεργήσουν τα πολιτιστικά και αισθητικά τους κριτήρια, να διαμορφώσουν υπεύθυνη και δημιουργική στάση ζωής απέναντι στον Ελληνικό πολιτισμό, να γνωρίσουν την αδιάσπαστη συνέχεια του και να κατανοήσουν την ευρεία χρήση της ως τροφή, φάρμακο, καύσιμο και Ιερό σύμβολο, ένα Ιερό σύμβολο που συνεχίζει και σήμερα να ενώνει τους λαούς και τους πολιτισμούς που μεγάλωσαν στη σκιά της και να στέλνει μηνύματα ελπίδας και ειρηνικής συνύπαρξης σε όσους ακολουθούν τους δρόμους της.

β) Να αποκτήσουν ικανότητες έρευνας και επεξεργασίας δεδομένων.

γ) Να εναρμονίσουν τους προσωπικούς στόχους και τα ενδιαφέροντά τους με το σύνολο μέσα από την αρμονική συνεργασία και την αποδοχή.

δ) Να εκφραστούν ελεύθερα μέσα από τις διάφορες μορφές τέχνης.

ε) Να συνεργαστούν με τους τοπικούς φορείς και να πετύχουν την ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας δίνοντάς της ένα ερέθισμα για πιο υγιεινή διατροφή και επισημαίνοντας την ιδιαίτερη βαρύτητα που έχει η ελιά και το ελαιόλαδο στη ζωή μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Νίκος & Μαρία Ψυλάκη – Ηλίας Καστανάς, *Ο πολιτισμός της ελιάς – Το ελαιόλαδο*, Εκδόσεις: Καρμανόφ, Ηράκλειο.
2. Περιοδικό: *Παράθυρο στην εκπαίδευση*, Τεύχη: 6 & 23
3. Περιοδικό: *Σύγχρονο Νηοιαγωγείο*, Τεύχος : 29
4. Μπάουμαν Ε. (1984), *Η Ελληνική χλωρίδα στο Μύθο, στην Τέχνη και στη Λογοτεχνία*, Εκδόσεις: Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας Φύσης.
5. Μπούσαλας (1987), *Η φύση γύρω μας*, Εκδόσεις: Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας Φύσης.
6. Σφήκας (1990), *Δέντρα και θάμνοι της Ελλάδας*, Εκδόσεις: Ευστρατιάδη, Αθήνα.
7. Νίκη Δεληκανάκη – Ρένα Κοκολάκη – Μαρία Νάϊδου, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην προσχολική Ηλικία*, Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα.
8. David Bumie, *Το λεξικό της φύσης*, Εκδόσεις: Ερευνητές.
9. *Δραστηριότητες για την ανακάλυψη και κατανόηση του Περιβάλλοντος στην Προσχολική Ηλικία*, Εκδόσεις: Καστανιώτη.
10. Έλση Ντολιοπούλου, *Σύγχρονο πρόγραμμα για παιδιά Προσχολικής Ηλικίας*, Εκδόσεις: Τυπωθήτο.
11. Ταλιάνης Δ. – Θεωδορίδης Π. , *Η Ελιά στην Ελλάδα*, Εκδόσεις: Τοπίο.
12. Σούλη Σ. , *Λάδι – Συνταγές με Ελιές και Ελαιόλαδο*, Εκδόσεις: Ψύχαλου.
13. *Ελιά και Λάδι*, Α΄ Τριήμερο Εργασιών Καλαμάτας.
14. Δρ. Ν. Σ. Χριστοδουλάκης, *Οικολογία – Εισαγωγή μελέτη του Περιβάλλοντος*, Εκδόσεις: Πατάκης.
15. 7^ο Πρόγραμμα Προώθησης για την κατανάλωση του Ελαιόλαδου 2000 – 2003. Χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

**"Η σταχτόγλωμη ελιά,
η παιδοτρόφα,
που ποτέ κανείς ή νέος ή γηραιός
με χέρι εχθρικό θα σώσει ν' αφανίσει,
γιατί απάνω της τα παντ' ανοιχτα
ο Μόριος Δίας
και η γλαυκόφθαλμη Αθηνά
έχουν τα μάτια".
(Σοφοκλής, Οιδίπους επί Κολωνώ)**